

Vem ska ansluta naturgaskunder?

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna
Energimarknadsinspektionen R2014:20
Författare: Göran Heldesten
Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se

Förord

Energimarknadsinspektionen (Ei) är tillsynsmyndighet över marknaderna för el, naturgas och fjärrvärme. Ei har tillsyn över efterlevnaden av naturgaslagen (2005:403).

Naturgaskunder kan i vissa fall ansluta sig direkt till transmissionsnätet i stället för till distributionsnätet. Detta förhållande har kommit att ifrågasättas och det har framförts farhågor om att det kan leda till att kunder till distributionsföretagen kan tvingas bära en för hög kostnad i förhållande till de kunder som kan ansluta sig till transmissionsnätet.

Den 13 juni 2013 gav regeringen Ei i uppdrag att analysera behovet av en tydligare avgränsning mellan verksamheterna transmission respektive distribution och, vid behov, lämna förslag till ändringar i naturgaslagen bland annat när det gäller den överlappande skyldighet en transmissionsnätsoperatör och en distributionsnätsoperatör har att ansluta kunder. Under arbetet med rapporten har Ei inhämtat synpunkter från berörda intressenter.

Eskilstuna, november 2014

Anne Vadasz Nilsson
Generaldirektör

Göran Heldesten
Projektledare

Sammanfattning

Inget legalt monopol

Till skillnad från vad som gäller elnätsverksamhet föreskriver inte gällande rätt att distribution av naturgas ska bedrivas som legalt monopol i den meningen att det finns ett lagligt skydd mot att konkurrenssituationer mellan olika nät kan uppstå. Ägare av transmissionsnät och distributionsnät åtnjuter ändå i stor omfattning ett faktiskt monopol. Därför finns en reglering om begränsning av naturgasföretagens intäkter i naturgaslagen (2005:403). I gränsområden mellan två nät kan det dock uppstå en situation där vissa kunder kan ansluta till transmissionsnätet istället för till distributionsnätet. Till exempel kan kunder på platser som är belägna nära gränspunkten mellan ett transmissions- respektive ett distributionsnät i vissa fall välja att ansluta sig till antingen det ena eller det andra nätet.

För- och nackdelar med att tillåta direktanslutningar

Om kunder i stor utsträckning ansluts till transmissionsnätet kan distributionsnätsoperatörerna gå miste om intäkter. Detta skulle i förlängningen kunna vara till nackdel för kundkollektivet i distributionsnätet, som riskerar att drabbas av högre nättariffer om täckningen för nätkostnaderna försämras.

Å andra sidan bidrar även dessa kunder med kostnadstäckning i naturgassystemet som helhet. Ett system som tillåter direktanslutningar till transmissionsnätet kan därför också möjliggöra ett totalt sett större kundunderlag i naturgasnätet som helhet, vilket är gynnsamt för alla naturgaskunder.

Situationen att kunden i praktiken kan välja mellan att ansluta sig till antingen transmissions- eller distributionsnätet innebär att det uppstår en optimering mellan önskad trycknivå och avståndet till de aktuella näten. Exempelvis skulle det vara negativt för kundkollektivet som helhet om kunder med behov av högt tryck skulle ansluta sig till ett distributionsnät med lägre tryck och behöva installera reglerstationer för att öka trycket om det finns möjlighet att istället ansluta sig till transmissionsnätet direkt.

Riskerna med att tillåta direktanslutningar är små

Antalet kunder som har anslutit sig direkt till transmissionsnätet är i praktiken mycket litet och dessa kunder har i flera fall saknat möjlighet att ansluta sig till ett distributionsnät. Det har inte heller växt fram några parallella nät på grund av att kunder kan ansluta sig direkt till transmissionsnätet istället för till distributionsnätet. Ei bedömer också att det är mycket osannolikt att det kommer att uppstå en sådan situation i framtiden.

Trots avsaknaden av legalt monopol är distributionsnätsoperatörerna i verkligheten inte utsatta för någon konkurrens i egentlig mening.

Ei föreslår inga åtgärder

I praktiken har inte möjligheten för kunder att ansluta till transmissionsnätet i stället för till ett distributionsnät gett upphov till några negativa effekter av betydelse. Parallella gasnät har inte byggts. Inte heller har det, annat än i ett fåtal fall, hänt att kunder har gjort direktanslutningar till transmissionsnätet av andra skäl än att det saknades närliggande distributionsledning eller att anslutningen krävde ett särskilt tryck. Dagens system förefaller fungera bra, och en begränsning av anslutningsmöjligheterna skulle kunna leda till försämringar både för vissa kunder och för naturgassystemet som helhet. Ei föreslår därför inga åtgärder.

Områdeskoncession enda möjliga lagstiftningsåtgärden

För det fall ett stort antal viktiga kunder i framtiden väljer att ansluta sig till transmissionsnätet och detta innebär ett reellt problem är ett system med områdeskoncession förmodligen den enda möjliga lagstiftningsåtgärden.

Innehåll

1	Inledning	7
1.1	Bakgrunden till uppdraget	7
1.2	Inhämtade yttranden	9
1.3	Frågeställningar	11
2	Bakgrund	12
2.1	Tidigare utredningar	12
2.2	Gällande bestämmelser	13
2.2.1	Kravet på koncession	13
2.2.2	Särredovisning av naturgasverksamheter	14
2.3	Punkttariff	14
3	Analys	16
3.1	Inga betydande problem har uppstått hittills	16
3.2	Anslutningar till transmissionsnätet	16
3.2.1	Kostnadsfördelning i lokalnät	16
3.2.2	Slutkunder kan i vissa fall välja mellan två nätoperatörer	17
3.2.3	Inga tungt vägande nackdelar med att kunden kan välja	17
3.3	Möjliga åtgärder	19
3.3.1	Avgränsningen mellan transmission respektive distribution	20
3.3.2	Förbud mot direktanslutningar	23
3.3.3	Områdeskoncession	23
3.4	Ei ser inga behov av åtgärder	23
4	Referenser	24

1 Inledning

1.1 Bakgrunden till uppdraget

Naturgasledningar reglerades tidigare i lagen (1978:160) om vissa rörledningar (rörledningslagen). Denna lag uppställde ett koncessionskrav för naturgasledningar, men undantog ledningar som huvudsakligen nyttjades för enskilda hushålls behov från koncessionsplikten.¹ Enligt förarbetena uteslöt inte undantaget att sådana ledningar även kunde förse enskilda företag med naturgas.² När gamla naturgaslagen (2000:599) infördes, utformades undantaget från koncessionsplikten så att ledningar som var belägna efter en mät- och reglerstation (MR-station) var undantagna från koncessionsplikt.³

I en bilaga till Energinätutredningens slutbetänkande 2004⁴ sägs att avgränsningen mellan vad som definieras som *transmission* respektive *distribution* har varit ett ämne för återkommande diskussioner sedan den gamla naturgaslagen trädde i kraft i augusti 2000. En av anledningarna var att det ursprungliga motivet för att undanta vissa gasledningar från koncessionsplikt var själva syftet med ledningarna. Enligt rörledningslagen var naturgasledningar som huvudsakligen tillgodosåg enskilda hushålls behov inte koncessionspliktiga. Undantaget kom även att omfatta naturgasledningar som tillgodosåg t.ex. enskilda företags behov, vilket medförde att naturgasledningar vars huvudsakliga syfte var att tillgodose slutförbrukare var undantagna från koncessionsplikt. I samband med införandet av gamla naturgaslagen gjordes bedömningen att naturgasledningar vars syfte är att tillgodose slutförbrukare med naturgas i praktiken utgörs av distributionsledningar belägna efter MR-stationer. Därför kom naturgasledningar belägna efter MR-stationer att bli undantagna från koncessionsplikten. Ett problem som emellertid uppstod var att koncessionsplikten i första hand kom att bero på huruvida en naturgasledning var belägen före eller efter en MR-station medan naturgasledningens huvudsakliga syfte kom att bli sekundärt.

Vid införandet av den idag gällande naturgaslagen (2005:403) behölls den avgränsning av koncessionsplikten som användes i gamla naturgaslagen.⁵

Naturgaslagen föreskriver inte att distribution av naturgas ska bedrivas som legalt monopol. Ägare av transmissionsnät och distributionsnät åtnjuter ändå i stor omfattning ett faktiskt monopol. Därför finns en reglering om begränsning av naturgasföretagens intäkter i naturgaslagen (2005:403). Att ägare av transmissionsnät och distributionsnät i stor omfattning ändå åtnjuter ett faktiskt monopol inom vissa områden och kundkategorier beror också på att kostnaden för att anlägga parallella nät är hög och möjligheten att få kunder osäker. Därför finns

---

¹ 1 § rörledningslagen

² Prop. 1977/78:86 s. 86

³ 2 kap. 1 § gamla naturgaslagen

⁴ Koncessioner för el- och gasnät, SOU 2009:48 bilaga 6 s. 398

⁵ 2 kap. 1 § naturgaslagen

en reglering om begränsning av naturgasföretagens intäkter i naturgaslagen (2005:403).

I gränsområden mellan två nät kan en situation där vissa kunder kan välja mellan att ansluta till det ena istället för till det andra uppstå. På platser som till exempel är belägna nära en MR-station, skulle en kund i vissa fall kunna ansluta till transmissionsnätet i stället för till distributionsnätet. Genom att naturgaskunder som är lokaliserade nära transmissionsnätet kan välja att ansluta direkt dit istället för att ansluta till distributionsnätet, kan de undgå att betala distributionsnätstariff och endast betala transmissionsnätstariff.

Om kunder ansluts till transmissionsnätet istället för till distributionsnätet går distributionsnätsoperatörerna miste om intäkter. Sker detta i hög utsträckning kan det vara till nackdel för kundkollektivet i distributionsnätet, som riskerar att drabbas av högre nättariffer när täckningen för nätkostnaderna försämras. En grundläggande förutsättning för en sådan utveckling är emellertid att kundens behov verkligen hade kunnat tillgodoses genom en anslutning till distributionsnätet. Det är inte självklart, och en direktanslutning till transmissionsnätet kan i vissa fall vara helt nödvändig framförallt då kunden har behov av ett högre tryck än vad distributionsnätet kan tillhandahålla.

El- och gasmarknadsutredningen föreslog i sitt slutbetänkande *El- och naturgasmarknaderna – Energimarknader i utveckling* (SOU 2004:129) att undantaget från koncessionsplikt för naturgasledningar belägna efter en MR-station skulle avskaffas och att en områdeskoncession för naturgas skulle införas. Områdeskoncessionen skulle medföra en rätt för innehavaren att inom ett lämpligt geografiskt område anlägga och driva naturgasledningar och en skyldighet att på skäliga villkor ansluta naturgasanläggningar belägna inom området.⁶

Inom ett befintligt koncessionsområde skulle koncession för en naturgasledning endast kunna meddelas om det fanns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl skulle kunna vara att innehavaren av områdeskoncession medger att en större kund ansluts till en närliggande transmissionsledning, att ledningen ska försörja en berättigad kund som på grund av kapacitetsbrist har nekats tillträde till det nät som omfattas av områdeskoncessionen eller att ledningen överskrider gränsen för en områdeskoncession. I situationer där det för den enskilde kunden kan vara ekonomiskt motiverat att ansluta direkt till ett överliggande nät, men detta skulle medföra att inkomstunderlaget för innehavaren av områdeskoncession undergrävs på ett från samhällssynpunkt olämpligt sätt, bör koncession för en naturgasledning inte meddelas inom ett koncessionsområde, menade El- och gasmarknadsutredningen.⁷

Utredningens förslag ledde inte till någon lagstiftningsåtgärd. Regeringen ansåg att förslaget bör utredas ytterligare.⁸ Frågan aktualiserades igen i Energinätsutredningens slutbetänkande *Koncessioner för el- och gasnät* (SOU

---

⁶ SOU 2004:129 s. 400

⁷ SOU 2004:129 s. 401

⁸ Prop. 2005/06:158 s. 48 ff

2009:48). Utredningen föreslog där att det inte skulle införas något krav på områdeskoncession för distributionsledningar för naturgas.⁹

När Energinätsutredningens slutbetänkande¹⁰ remitterades framfördes inga invändningar mot förslaget att krav på områdeskoncession inte ska införas. E.ON Gas Sverige AB (E.ON) ansåg emellertid att det var nödvändigt att tydliggöra rollfördelningen mellan de som bedriver transmission respektive de som bedriver distribution, samt föreslog en möjlighet för Energimarknadsinspektionen (Ei) att pröva frågan om vem av dessa som ska göra en anslutning. Regeringen konstaterade i prop. 2012/13:85 *Naturgasfrågor* att det saknas behov av att införa krav på områdeskoncession, men att de frågor som E.ON väckt bör belysas ytterligare.¹¹

Den 13 juni 2013 gav regeringen Ei i uppdrag att, utifrån regeringens konstaterande i propositionen, analysera behovet av en tydligare avgränsning mellan verksamheterna transmission respektive distribution och, vid behov, lämna förslag till ändringar i naturgaslagen bland annat när det gäller den överlappande skyldighet en transmissionsnätsoperatör och en distributionsnätsoperatör har att ansluta kunder.¹²

1.2 Inhämtade yttranden

Ei har i detta uppdrag berett berörda intressenter möjlighet att yttra sig.¹³ Synpunkter har inkommit från E.ON, Göteborg Energi Gasnät AB (Göteborg Energi) och Swedegas AB (Swedegas). Nedan återges vad de har anfört.

E.ON har anfört i huvudsak följande.

Problematiken har sin grund i att lagstiftningen inte tydligt skiljer på transmissionsnätsoperatörens respektive distributionsnätsoperatörens ansvar och uppgifter. Transmissionsnätägaren har en möjlighet att missbruka sin särställning genom att välja att agera som en konkurrent till distributören. E.ON menar att det i naturgaslagen bör skapas en tydligare åtskillnad mellan transmission och distribution för att transmissionsnätsoperatören inte ska kunna diskriminera distributionsnätägare och slutkunder på ett otillbörligt sätt. E.ON föreslår med hänsyn till ovanstående att de existerande definitionerna av transmission respektive distribution ska tydliggöras.

Tydligast överlappar rollerna för transmission respektive distribution när det gäller skyldigheten att ansluta ledningar. Den nuvarande ordningen medför att ett företag som investerar i distributionsledningar löper en risk att konkurrerande företag bygger egna ledningar till särskilt attraktiva kunder. Det kan finnas ekonomiska incitament för en kund att ansluta direkt till det överliggande nätet.

⁹ SOU 2009:48 s. 197 ff., särskilt s. 211

¹⁰ SOU 2009:48 *Koncessioner för el- och gasnät*

¹¹ Prop. 2012/13:85 s. 25 f.

¹² Regeringens beslut den 13 juni 2013 med diarienummer N2013/3049/E

¹³ Möjlighet att yttra sig bereddes naturgasnätbolagen E.ON, Göteborg Energi, Kraftringen, Stockholm Gas, Swedegas, Varberg Energi och Öresundskraft; myndigheterna Energimyndigheten, Konkurrensverket och Svenska Kraftnät; samt branschorganisationerna Energigas Sverige, Plast- & Kemiföretagen, SKGS (Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet) och Svensk Energi.

En sådan anslutning skulle medföra att inkomstunderlaget för distributionsnätet undergrävs på ett från samhällsekonomisk synpunkt olämpligt sätt, till nackdel för mindre kunder och för naturgasnätet i ett större perspektiv. E.ON menar att det bör införas regler som förhindrar byggandet av parallella ledningar, där en slutförbrukare bygger sig förbi ett lokalt nät, i fall där det lokala nätet har tillräcklig kapacitet för att hantera anslutningen.

Göteborgs Energi har anfört i huvudsak följande.

Göteborgs Energi menar att rollerna för transmissions- respektive distributionsnätsoperatörer bör förtydligas utifrån gasmarknadsdirektivet¹⁴. Göteborgs Energi anger som ett viktigt skäl för sin ståndpunkt att avgifter och övriga villkor ska bli så objektiva och skäliga som möjligt. Dagens ordning kan medföra att det finns en konkurrensfördel för en kund jämfört med en annan kund bara genom att ligga nära en transmissionsledning.

En försvårande faktor är att dagens transmissionsnätsoperatör även har slutkunder. Distributörernas förutsättningar har begränsats och kommit i kläm genom att reglermodellerna för transmission respektive distribution likställts. Detta kan leda till att kunden får olika villkor beroende på vem som anslutit kunden. En tydligare rollfördelning skulle vara till gagn vid fastställande av villkoren vid förhandsregleringen.

Göteborgs Energi föreslår att Ei ska ha möjlighet att pröva ärenden i fråga om kundanslutningar mellan transmission och distribution i ett geografiskt område. Målet bör vara att alla slutkunder i det västsvenska naturgasnätet ska ha en distributör som nätägare.

Swedegas har anfört i huvudsak följande.

Avseende rollfördelningen mellan transmissionsnätsverksamhet och distributionsverksamhet ifrågasätter Swedegas behovet av förtydligande lagstiftning. De skyldigheter som gäller innehavare av naturgasledningar gäller i huvudsak för såväl transmissionsnätsoperatörer som distributionsnätsoperatörer. Swedegas ställer sig frågande till vad som skulle vara problematiskt med den ansvarsfördelning som råder i nuläget.

Swedegas anger att så vitt bolaget känner till så har inga parallella ledningar från slutförbrukare byggts. Detta utgör således inget problem i praktiken. De ekonomiska incitamenten för en slutförbrukare att ansluta sig till transmissionsnätet är begränsade, såvida inte slutförbrukaren är lokaliserad nära en transmissionsledning. I de fall då slutförbrukaren vill ansluta till transmissionsnätet och det finns möjlighet till det, bör det stå denne fritt. Ett tvång för slutförbrukare att gå via distributionsnätet skulle hämma utvecklingen på marknaden och därmed även utvecklingen av naturgasnätet. Slutförbrukarna måste kunna använda sig av de alternativ som finns för att marknaden inte ska sättas ur spel.

---

¹⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG

1.3 Frågeställningar

Frågeställningen för denna rapport utgår från det faktum att både transmissionsnätsoperatör och distributionsnätsoperatör får ansluta slutkunder. E.ON och Göteborg Energi har uttryckt oro för att utsättas för konkurrens från transmissionsnätägaren, som de uppfattar har en särskilt stark ställning. Utifrån detta aktualiseras huvudsakligen två problemställningar:

- 1) Leder den nuvarande regleringen till att det uppstår parallella nät, som inte är samhällsekonomiskt motiverade?
- 2) Missgynnas kunder i ett distributionsnät genom att direktanslutna kunder inte bidrar till täckandet av nätkostnaderna i distributionsnätet?

I uppdraget ingår att utreda om det är motiverat att ändra avgränsningen mellan verksamheterna transmission respektive distribution avseende naturgas. Uppdraget aktualiserar även frågan om det finns skäl att på annat sätt hindra att anslutningar sker till transmissionsnätet.

2 Bakgrund

2.1 Tidigare utredningar

El- och gasmarknadsutredningen skriver i sitt slutbetänkande 2004¹⁵ att det inte framstår som odiskutabelt att distribution av naturgas ska bedrivas som legalt monopol. Enligt utredningen är det svenska naturgasnätet utbyggt endast i begränsad omfattning, och att utestänga konkurrens om utbyggnaden kan medföra nackdelar. Utredningen menade att konkurrens i denna sektor kan stimulera och effektivisera en utbyggnad.¹⁶ Därtill får risken för att det ska uppstå samhällsekonomiskt olämpliga parallella nät anses vara liten, med hänsyn till de ekonomiska villkoren för den som ger sig in att konkurrera med ett befintligt nät.¹⁷ Utredningen menade att den befintliga regleringen av distributionsnät inte tycks ha gett upphov till några allvarliga problem annat än i enstaka fall, och att de problem som identifierats kan lösas på annat sätt än genom ändrad koncessionsplikt.¹⁸ Utredningen landade trots ovanstående resonemang i att det ska införas krav på områdeskoncession för distributionsledningar. Utredningens förslag ledde däremot inte till någon lagstiftningsåtgärd.

Frågan om avgränsningen mellan transmission respektive distribution av naturgas har också behandlats i Energinätsutredningens slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48). I utredningen sägs bland annat följande.

När den första naturgaslagen utarbetades gjordes bedömningen att ledningar vars huvudsakliga syfte är att förse slutförbrukare med naturgas i praktiken utgörs av distributionsledningar efter MR-stationer. Koncessionsplikten kom därför att avgöras av huruvida en ledning låg före eller efter en MR-station, medan ledningens faktiska syfte kom att bli sekundärt.¹⁹ Att använda MR-stationen som avgränsning mellan transmission och distribution kan enligt utredningen ifrågasättas. Utredningen resonerade om att ett alternativ skulle kunna vara att koppla typen av koncession till det huvudsakliga syftet med en naturgasledning.²⁰

Ett skäl som framförts, för att införa krav på områdeskoncession för distributionsledningar för naturgas, är att det kan finnas ett intresse för samhället att skydda lokala distributionsföretag genom att de får monopol på nätverksamheten. Utredningen konstaterar emellertid att även efter marknadsöppningen bedriver distributionsnätägarna sin verksamhet inom ett antal "naturliga områden". Det sker ingen påtaglig expansion inom sektorn.

---

¹⁵ SOU 2004:129

¹⁶ SOU 2004:129 s. 398

¹⁷ Av vad man får förmoda att utredningen menar. På grund av ett förmodat tryckfel är källan något svårtydd. SOU 2004:129 s. 398: "Samtidigt är dock de ekonomiska villkoren för att investera i distributionsnät/distributionsledningar som går parallellt med befintliga nät med reglerat tredjepartstillträde och reglerade tariffer sådana att risken för en samhällsekonomiskt olämplig uppbyggnad av möjligheten att konkurrera får anses vara distributionsnät får anses vara liten." (sic). Jfr. regeringens tolkning av meningen i prop. 2005/06:158 s. 50.

¹⁸ A. st.

¹⁹ SOU 2009:48 s. 204

²⁰ SOU 2009:48 s. 204

Utredningen menar på grund av detta att motiven för att skydda distributionsnätföretag genom en monopolreglering förefaller vara svagare än tidigare.²¹

Ytterligare ett skäl som har framförts, för att införa av krav på områdeskoncession, är att större slutförbrukare kan ha ett ekonomiskt intresse av att ansluta sig till en annan nätägares nät, till exempel för att "bygga sig förbi" en nätägare. De mindre slutförbrukare som är anslutna till samma nät skulle då kunna få betydligt högre överföringskostnader, eftersom den större kund som lämnar området kan antas bära en betydande del av de sammanlagda nätkostnaderna. Utredningen menar att denna fråga emellertid inte torde lösas genom att det införs krav på områdeskoncession. Om frågan skulle aktualiseras, bör den angripas dels genom den tillämpade tariffstrukturen, dels genom definitionen av transmissionsledningar.²²

2.2 Gällande bestämmelser

2.2.1 Kravet på koncession

En ledning för el eller naturgas får inte byggas eller användas utan koncession.²³ Koncession krävs emellertid inte för en naturgasledning som är belägen efter en MR-station.²⁴ I praktiken är detta undantag i stort sett att se som ett undantag från koncessionsplikten för lokala distributionsnät. I fråga om lokala distributionsledningar för el finns inget sådant undantag. Däremot finns en särskild typ av koncessioner för lokala distributionsledningar för el: nätkoncession för område. En nätkoncession för område (områdeskoncession) avser ett ledningsnät inom ett visst område. Områdeskoncessionen ger en rätt att bygga ledningar upp till en viss spänningsnivå inom ett avgränsat geografiskt område.²⁵

Enligt naturgaslagen får koncession endast meddelas om en anläggning eller ledning är lämplig från allmän synpunkt.²⁶ Motsvarande lämplighetskrav finns även i ellagen.²⁷

Kravet på lämplighet från allmän synpunkt är bland annat ägnat att hindra uppbyggnaden av parallella nät och att ledningar byggs där det redan finns tillräcklig överföringskapacitet.²⁸ I fråga om el skapar detta ett skydd för det naturliga monopol som lokalnätägaren i ett visst område har, eftersom parallella elnät i princip inte kan få koncession. Vad gäller naturgasledningar medför lämplighetskravet emellertid inget hinder mot att parallella distributionsnät byggs, eftersom distributionsledningar i princip inte omfattas av kravet på koncession och således inte hindras av koncessionskravet.

---

²¹ SOU 2009:48 s. 208

²² SOU 2009:48 s. 209

²³ 2 kap. 1 § 1 st. naturgaslagen samt 2 kap 1 § 1 st. ellagen

²⁴ 2 kap. 1 § 2 st. naturgaslagen. Härmed menas att ledningen befinner sig efter en sådan station i gasflödets riktning.

²⁵ 2 kap. 2 § ellagen

²⁶ 2 kap. 5 § naturgaslagen

²⁷ 2 kap. 6 § ellagen. Se prop. 1993/94:162 s. 146 f., prop. 1996/97:136 s. 122 f., prop. 1999/2000:72 s. 88 samt prop. 2004/05:62 s. 205.

²⁸ Se avseende naturgaslagen prop. 2004/05:62 s. 205 och avseende ellagen prop. 1996/97:136 s. 123

Det naturliga monopolen för lokalnätägare avseende el har förstärkts ytterligare. Bland annat finns en regel som stadgar att en anslutning ska ske till lokalnätet i första hand. Endast om lokalnätägaren medger det eller det annars finns särskilda skäl får en anslutning direkt till regionnätet eller stamnätet ske.²⁹ Dessutom har områdeskoncessionsinnehavaren ett legalt monopol att bygga ledningar på spänningsnivåer upp till den gräns som gäller för områdeskoncessionen. Sådana ledningar får andra bygga endast om det finns särskilda skäl.³⁰

2.2.2 Särredovisning av naturgasverksamheter

Enligt 3 kap. 3 § naturgaslagen ska verksamhet som rör överföring av naturgas ekonomiskt redovisas skilt från annan verksamhet. Transmission och distribution ska då redovisas var för sig. Denna bestämmelse infördes som en anpassning till gasmarknadsdirektivet.³¹

I artikel 31 i gasmarknadsdirektivet finns regler om särredovisning. I punkt 1 i denna artikel sägs att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att naturgasföretagens bokföring utförs i enlighet med punkterna 2–5. Punkt 3 innehåller regler om särredovisning av verksamhetsgrenarna överföring, distribution, LNG och lagring.³² Bestämmelsen har som uttryckligt ändamål att motverka diskriminering, korssubventionering och snedvridning av konkurrensen.

Naturgasföretagens intäkter från tariffer bestäms av intäktsramar som beslutas i förväg för varje tillsynsperiod.^{33, 34} En intäktsram ska beslutas var för sig för transmission, distribution, lagring i lagringsanläggning och drift av förgasningsanläggning.³⁵

2.3 Punkttariff

Den tariff som en kund betalar för överföringen av naturgas till sin anslutningspunkt ska innefatta avgift för överföringen i samtliga rörledningar genom vilka överföringen sker.³⁶ Detta, som kallas punkttariff, innebär att kunden betalar en tariff till sin nätägare, och denna tariff ska inkludera de tariffkostnader som nätägaren har betalat till överliggande nät. Tariffen för det överliggande nätet bakas alltså in i tariffen för det underliggande nätet. På så sätt ingår överföringen av naturgas, från gasens källa – vilken den än må vara – till kundens anslutningspunkt, i den tariff som kunden betalar. Någon hänsyn tas alltså inte till hur lång sträcka gasen har färdats genom naturgassystemet. På detta sätt

---

²⁹ 3 kap. 8 § ellagen

³⁰ 2 kap. 7 § ellagen

³¹ Prop. 2012/13:85 s. 22 f.

³² Med överföring menas i gasmarknadsdirektivet i huvudsak samma sak som vad som i naturgaslagen kallas transmission. Se prop. 2012/13:85 s. 22f samt definition i artikel 2 i gasmarknadsdirektivet jämförd med definition i 1 kap. 6 a § naturgaslagen. Förkortningen LNG står för flytande naturgas (av engelskans liquid natural gas).

³³ En tillsynsperiod är i regel fyra kalenderår. 6 kap. 9 § naturgaslagen.

³⁴ 1 kap. 8 a § naturgaslagen: Med intäktsram avses de samlade intäkter som ett naturgasföretag högst får uppbära från överföring av naturgas, lagring av naturgas eller tillträde till förgasningsanläggning under en tillsynsperiod.

³⁵ 6 kap. 6 § naturgaslagen

³⁶ 6 kap. 3 § andra stycket naturgaslagen

underlättas handeln på den avreglerade gasmarknaden, då en kund kan köpa gas från vilken handlare som helst utan att kundens överföringskostnader påverkas.³⁷

Punkttariffen innebär att slutkunden genom sin tariff får tillträde till hela naturgasnätet, oavsett var anslutningspunkten är belägen. Punkttariffen i sig är således avståndsoberoende. Anslutningspunktens geografiska läge kan emellertid ändå få en stor påverkan på kundens samlade överföringstariff, beroende på vilken typ av nät kunden är ansluten till.³⁸ En kund som är ansluten till ett distributionsnät betalar alltså en distributionstariff, vilken inkluderar kostnaden för överföringen genom transmissionsnätet – transmissionstariffen bakas in i distributionstariffen. Denna effekt – att tariff läggs på tariff – har den följden att en kund som kan ansluta direkt till transmissionsnätet kan få en betydligt lägre tariff. En sådan kund betalar endast transmissionstariffen, medan en kund som är hänvisad till att ansluta till distributionsnätet därtill måste betala distributionstariffen.

Den praktiska konsekvensen av punkttariffen för naturgas är att man betalar för de nät man använder. Beroende på hur distributionstariffen är utformad betalar varje kund i distributionsnätet en andel av de overheadkostnader som uppstår i distributionsnätverksamheten. Det gäller även om en kund ligger nära distributionsnätets inmatningspunkt från transmissionsnätet (i närhet till MR-station), och därför i praktiken endast använder en mycket liten del av distributionsnätet. Av den anledningen kan det finnas ekonomiska incitament för en sådan kund att ansluta direkt till transmissionsnätet istället.

Problematiken beskrevs i Nya el- och gasmarknadsutredningens slutbetänkande.³⁹ Vid den tidpunkt då betänkandet lades fram ägdes transmissionsnätet av två olika aktörer. Swedegas ägde stamledningen, medan E.ON ägde flertalet av de grenledningar som går från stamledningen ut till de orter där naturgas distribueras. Swedegas och E.ON tillämpade separata överföringstariffer. Detta innebar att det fanns tre tariffnivåer i det västsvenska naturgasnätet; Swedegas överföringstariff, som bakades in i E.ON:s överföringstariff, som i sin tur bakades in i distributionsnätsoperatörens överföringstariff. Beroende på var i nätet en kund var ansluten, kunde den få markant olika överföringstariff, beroende på hur många nätnivåer som gasen var tvungen att passera för att nå fram till kunden.⁴⁰

Nya el- och gasmarknadsutredningen uttalade att en viktig målsättning bör vara att lösa de problem som var kopplade till den dåvarande ägarstrukturen. Utredningen ansåg att ägandet av transmissionssystemet bör övergå till en enda aktör. Bland annat menade utredningen att detta skulle bidra till att skapa förutsättningar för en mer rättvis tariffstruktur.⁴¹

Sedan Nya el- och gasmarknadsutredningen gjorde dessa uttalanden i sitt slutbetänkande har Swedegas förvärvat de grenledningar som tidigare ägdes av E.ON. Det innebär att det idag endast finns en transmissionsnätsoperatör och således endast två tariffnivåer, transmission och distribution.

---

³⁷ Se specialmotiveringen till 6 kap. 3 § andra stycket naturgaslagen, prop. 2004/05:62 s. 229 f.

³⁸ SOU 2010:30 s. 432

³⁹ SOU 2010:30

⁴⁰ SOU 2010:30 s. 431 f.

⁴¹ SOU 2010:30 s. 432

3 Analys

3.1 Inga betydande problem har uppstått hittills

I Swedegas årsrapporter, som de har lämnat in till Ei i enlighet med naturgaslagen, framgår att antalet direktanslutningar av kunder från år 2006 fram till 2013 ökade från fem till åtta stycken.⁴² Ei har inhämtat följande uppgifter från Swedegas.

Det är totalt fem kunder som har anslutningar direkt till transmissionsnätet. Tre av kunderna har varsin anslutning i Stenungssund. En fjärde kund har en anslutning i Stenungssund och tre i Göteborg. En femte kund har en anslutning i Göteborg. I Stenungssund finns inget distributionsnät för naturgas. I Göteborg finns ett distributionsnät som innehas av Göteborg Energi. Enligt uppgift från Swedegas rör det sig ofta om kunder som har ställt stora krav på tryck, som inte utan stora kostnader hade kunnat uppfyllas genom en anslutning till distributionsnätet.⁴³

Det kan konstateras att i praktiken har inte möjligheten för kunder att ansluta sig till transmissionsnätet hittills gett upphov till några negativa effekter av betydelse. Antalet direktanslutna kunder är mycket litet. Det är endast fem kunder som är anslutna direkt till transmissionsnätet och de har sammanlagt åtta anslutningspunkter. Flera av dessa kunder har saknat möjlighet att ansluta till ett distributionsnät, då något sådant inte har funnits på den aktuella platsen.

Det har inte heller byggts några parallella nät. I de fall kunder har anslutits till transmissionsnätet har det varit för att tillgodose ett enskilt behov, och anslutningsledningarna har byggts i de enskilda fallen. Dessa ledningar kan inte ses som redundanta nät på platser där det redan finns en tillräcklig överföringskapacitet.

Det som då återstår att analysera, är om det finns risker för att negativa effekter framöver skulle kunna uppstå med den nuvarande regleringen. Dessa eventuella risker berörs i de följande avsnitten.

3.2 Anslutningar till transmissionsnätet

3.2.1 Kostnadsfördelning i lokalnät

I ellagen ges ägaren av lokalnät för eldistribution ett relativt starkt monopolskydd. Hela landet är uppdelat i områdeskoncessioner. Innehavaren av en områdeskoncession får inom området bygga ledningar upp till en viss spänningsnivå. I princip har områdeskoncessionsinnehavaren monopol på att bygga ledningar upp till denna spänningsnivå. Kunder ska som huvudregel anslutas till lokalnätet. Det är alltså så att även den kund som själv inte har något

---

⁴² Årsrapporter för transmission. Ei:s ärenden med dnr 2005-04792, 2008-101589, 2008-102626, 2008-104740, 2009-101303, 2010-101691, 2011-101917, 2012-100641, 2013-101334 och 2014-101449.

⁴³ Ei:s ärende med dnr 2014-101553, tjänsteanteckning AB 23.

intresse av att vara ansluten till just ett lokalnät, kan tvingas till det. Med anslutningen följer även en skyldighet att vara med och bära kostnaderna för lokalnätet. I förarbetena framkommer en ambition att fördela kostnaderna mellan olika kunder.

I naturgaslagen finns inget motsvarande skydd för distributionsnätägarens ställning. Det finns ingen begränsning i fråga om vem som får bygga distributionsledningar inom ett visst område. En distributionsnätägare är alltså inte skyddad mot uppkomsten av konkurrerande distributionsledningar. Samma sak gäller anslutningar. Det finns ingen regel om att anslutning ska ske till distributionsnätet. Det finns inte heller någon reglering av hur stort ett distributionsområde ska vara eller vilken kundsammansättning det ska ha.

3.2.2 Slutkunder kan i vissa fall välja mellan två nätoperatörer

Det finns inte något som hindrar att en transmissionsnätoperatör även bedriver distribution. Rollerna för transmissionsnätoperatörer respektive distributionsnätoperatörer är skilda, men som framgår nedan i avsnitt 3.3.1 *Avgränsningen mellan transmission respektive distribution* är det inte uteslutet att en aktör kan ha båda rollerna. Eftersom det inte heller finns några regler om vem som får bygga ledningar till slutkunder, kan transmissionsnätägaren bygga direktanslutningar till kunder.

Att transmissionsnätoperatörer tillåts att bygga upp distributionsnät är relevant att beakta även när man utvärderar huruvida direktanslutningar till transmissionsnätet ska få ske. Ett distributionsnät kan byggas mycket kostnadseffektivt enbart i syfte att distribuera naturgas till enskilda kunder i närhet till en MR-station. Ur ett kundperspektiv är de två typerna av anslutning – direktanslutning respektive anslutning till ett sådant begränsat distributionssystem – kostnadsmässigt snarlika. Kunden har i princip samma ekonomiska incitament att ansluta direkt till transmissionsnätet som till ett sådant litet distributionsnät med mycket små overheadkostnader.

Det är alltså inte fenomenet direktanslutning i sig, utan transmissionsnätoperatörens möjlighet att bedriva verksamhet gentemot slutkunder, som medför att distributionsnätoperatören kan gå miste om kunder. Men denna möjlighet är inte unik för transmissionsnätföretag. Det är en utmärkande egenskap hos naturgasregleringen, att distributionsnätföretag inte bedriver sin verksamhet som ett legalt monopol.

Det är inte transmissionsnätoperatörernas ställning som gör att de kan attrahera vissa kunder. Snarare är det så att vissa kunder har en sådan lokalisering eller sådana behov i form av tryck, kapacitet, m.m. att de föredrar eller i praktiken är hänvisade till att ansluta till en annan typ av nät än det lokala distributionsnätet. Det är alltså inte fråga om konkurrens mellan aktörer med olika förutsättningar att tillhandahålla samma tjänster. Snarare är det fråga om att olika aktörer med olika typer av nät kan erbjuda olika tjänster till sina potentiella kunder.

3.2.3 Inga tungt vägande nackdelar med att kunden kan välja

En befarad risk med att tillåta kunder att ansluta direkt till transmissionsnätet, är att det skulle byggas samhällsekonomiskt omotiverade ledningar där det redan

finns en tillräcklig kapacitet för att ansluta en kund (parallella nät). Det har emellertid inte i praktiken uppstått några sådana parallella nät med dagens reglering. Det sker inte heller någon tillväxt i användningen av naturgas. I likhet med Energinätsutredningen⁴⁴ konstaterar Ei att det inte sker någon påtaglig expansion i sektorn, varför en utveckling med uppbyggnad av parallella nät inte framstår som sannolik, särskilt inte med betraktande av de höga kostnader som investering i tillkommande infrastruktur medför.

Distributionsnätsoperatörerna har uttryckt en oro för att utsättas för konkurrens från transmissionsnätsoperatören. Till att börja med måste det konstateras att det inte är givet att det skulle vara motiverat att vidta åtgärder mot en sådan konkurrens, ens om den faktiskt förelåg eller om risken för att den skulle uppstå bedömdes som stor. Även tidigare utredningar har uttalat att det inte är givet att distributionsnätsverksamhet ska bedrivas som legala monopol. Någon egentlig konkurrenssituation förefaller inte råda, och risken för att situationen skulle förändras påtagligt bedöms som liten. Transmissionsnätsoperatören har ingen sådan särskild ställning som gör att den har särskilt goda möjligheter att konkurrera om slutkunder i allmänhet. Det är endast kunder som ligger särskilt gynnsamt till i förhållande till transmissionssystemet, eller som har speciella behov i form av tryck eller effekt, m.m., som transmissionsnätsoperatören har särskilt goda förutsättningar att ansluta. Detta är inte ett uttryck för någon egentlig konkurrens och ännu mindre för att transmissionsnätsoperatörerna har en särskild ställning i denna del, som de kan missbruka. Det är snarare fråga om att de specifika kunderna har sådan lokalisering eller behovsprofil, att de inte har något intresse av att ansluta sig till och betala för ett distributionsnät. Det kan också finnas fall där distributionsnätsoperatören inte kan tillgodose de behov som kunden har. Under sådana förhållanden är det naturligt att dessa kunder i stället vänder sig till transmissionsnätsoperatören. Även på elmarknaden förekommer det att kunder har specifika behov som inte kan tillgodoses genom en anslutning till lokalnätet. I dessa fall kan istället en anslutning till region- eller stamnätet göras trots att distributionsnätet har ett legalt monopol upp till en viss spänningsnivå inom sitt område.

Vidare innebär situationen att kunden i praktiken kan välja mellan att ansluta sig till antingen transmissions- eller distributionsnätet att en optimering kan ske mellan önskad trycknivå och avståndet till de aktuella näten. Exempelvis skulle det vara negativt för kundkollektivet som helhet om kunder med behov av högt tryck skulle ansluta sig till ett distributionsnät med lägre tryck och behöva installera reglerstationer för att öka trycket om det finns möjlighet att istället ansluta sig till transmissionsnätet direkt.

Den huvudsakliga invändning som har framförts emot att en kund ska kunna ansluta till transmissionsnätet i de fall en anslutning till distributionsnätet hade varit möjlig, är att en kund som ansluter direkt till transmissionsnätet inte bidrar till kostnadstäckningen i lokalnätet. Ju större kundunderlaget i distributionsnäten är, desto mindre kännbara blir nätkostnaderna för distributionskunderna, eftersom dessa kostnader då fördelas på ett större antal kunder. Om enskilda kunder kan välja att inte vara anslutna till distributionsnätet, och alltså inte vara med och dela

---

⁴⁴ SOU 2009:48 s. 208

dessa kostnader, så drabbas de kunder som är anslutna till distributionsnätet av högre nättariffer.

Det är värt att påpeka i detta sammanhang att en kund alltid bidrar till kostnadstäckningen i naturgasnätet som helhet, oavsett var den är ansluten. Samtliga naturgaskunder betalar stamnätstariff, antingen direkt eller genom att den är inbakad i en distributionsnätstariff. Varje enskild kunds bidrag till kostnadstäckningen sipprar sedan ned i samtliga underliggande nät, eftersom det bidrar till att fler är med och delar på stamnätstariffen vilket i sin tur påverkar distributionsnätstarifferna. Det är alltså endast det lokala distributionsnätets kunder som drabbas av att en kund väljer att inte använda just detta nät och att därmed inte vara med och dela kostnaderna för detta. Ett system som tillåter direktanslutningar till transmissionsnätet möjliggör dessutom ett större kundunderlag i naturgasnätet som helhet. Att tillåta direktanslutningar kan därför gynna kollektivet av naturgaskunder som helhet, eftersom det kan leda till att fler kunder är med och delar på de övergripande kostnaderna i nätet.

Argumentet att kunder inte ska få ansluta direkt till transmissionsnätet, eftersom de då kan undgå att dela kostnaderna för det lokala distributionsnätet, måste utgå från ställningstagandet att alla kunder ska ansluta till och därmed betala för distributionsnätet oavsett om de har något intresse av att ansluta till just detta nät eller inte. Det är emellertid inte givet att en kund som inte har någon nytta av ett lokalt distributionsnät ändå ska vara med och betala för detta nät. Men om det fanns en risk för att ett stort antal viktiga kunder skulle lämna distributionsnätet skulle det ändå kunna uppstå en situation där det är svårt att på ett kostnadseffektivt sätt driva ett distributionsnät och att de kunder som är anslutna till sådana nät får bära en omotiverat hög kostnad. En sådan risk skulle kunna motivera en reglering som syftar till att skapa en kostnadsfördelning lik den som finns i fråga om elnäten.

Det har emellertid visat sig att det med dagens reglering inte har blivit någon stor tillströmning av slutkunder till transmissionsnätet. Trots att kunder får ansluta sig direkt till transmissionsnätet, så väljer nästan alla kunder att ansluta till distributionsnätet. Således har inte den nuvarande regleringen gett upphov till några större problem för vare sig distributionsnätsoperatörerna eller distributionsnätskunderna i detta avseende. Det finns inte heller något som tyder på att förhållandena skulle förändras påtagligt framöver, inte minst mot bakgrund av att marknaden inte expanderar.

3.3 Möjliga åtgärder

De befarande problemen med den nuvarande ordningen för naturgas förefaller inte finnas eller i vart fall inte vara särskilt stora. För det fall det ändå skulle anses önskvärt att förändra regelverket är det huvudsakligen tre typer av åtgärder som har föreslagits:

- Att ändra avgränsningen mellan verksamheterna transmission och distribution avseende naturgas,
- att förbjuda naturgaskunder att ansluta direkt till transmissionsnätet, eller

- att införa krav på områdeskoncession avseende naturgas.

I det följande behandlas dessa.

3.3.1 Avgränsningen mellan transmission respektive distribution

Dagens avgränsning

Med *transmission* avses i naturgaslagen överföring av naturgas i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar med undantag för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas.⁴⁵ Med *distribution* avses överföring av naturgas genom lokala eller regionala rörledningsnät till kunder.⁴⁶

I propositionen till nya naturgaslagen beskrivs begreppen närmare.⁴⁷ Där sägs bland annat följande.

Transmissionsledningar används för att överföra naturgasen över längre sträckor. De indelas i två grupper, stamledningar och grenledningar. Det finns endast en stamledning i Sverige. Denna utgår från inmatningspunkten från Danmark och sträcker sig upp utefter västkusten. Från olika punkter på stamledningen går grenledningar till de samhällen där gasen distribueras. Transmissionsledningar är dimensionerade för ett tryck på 80 bar.⁴⁸

Distributionsledningar delas in i fördelningsledningar, distributionsledningar och servisledningar. Trycket i fördelningsledningar uppgår till 4 bar. Vissa fördelningsledningar leder direkt till större förbrukare, men de flesta leder till ett system av distributionsledningar, i vilka gasen distribueras till förbrukare. Trycket i dessa ledningar är 0,1 bar. Sista biten av en distributionsledning kallas servisledning.⁴⁹

Det är distributionsledningarnas lokala eller regionala karaktär, samt deras funktion att leverera naturgas till kunder som gör dem till distributionsledningar. Här finns ett visst utrymme att inkludera även ledningar som inte går direkt till kund. Jämför särskilt legaldefinitionen av transmissionsledning, där ledningar som huvudsakligen används *i samband med* lokal distribution av naturgas undantas. Det är alltså inte förhållandet att en ledning är koncessionspliktig eller inte som avgör om den är att anse som en transmissions- eller distributionsledning.

Rättsverkan av en ändrad avgränsning

Innan en närmare diskussion förs om huruvida avgränsningen mellan verksamheterna transmission respektive distribution avseende naturgas bör ändras i något avseende, bör det undersökas vilken betydelse denna avgränsning

---

⁴⁵ 1 kap. 6 a § naturgaslagen. Paragrafen motsvarar i huvudsak gasmarknadsdirektivets definition av vad som där kallas *överföring*. Se prop. 2011/12:77 s. 55.

⁴⁶ 1 kap. 6 b § naturgaslagen. Paragrafen motsvarar i huvudsak gasmarknadsdirektivets definition av distribution. Se prop. 2012/13:85 s. 22 f.

⁴⁷ Notera dock att denna beskrivning alltså skrevs innan de nyss nämnda legaldefinitionerna fördes in i lagen.

⁴⁸ Prop. 2004/05:62 s. 198

⁴⁹ Prop. 2004/05:62 s. 198

har. På vilka områden och på vilket sätt skulle en ändring av gränsdragningen slå igenom?

I 3 kap. 2-2 f §§ naturgaslagen finns regler om juridisk och personell åtskillnad. Där stadgas att ett företag som bedriver överföring av naturgas – det vill säga transmission eller distribution – inte får bedriva handel med naturgas. Vad gäller företag som bedriver transmission finns därtill mer utförliga regler om att dessa ska vara åtskilda från produktion och handel med naturgas och el.

I 3 kap. 9-10 a §§ naturgaslagen finns regler om upprättande av en övervakningsplan för företag som bedriver överföring av naturgas och som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas. Av övervakningsplanen ska det framgå vilka åtgärder som ska vidtas för att motverka diskriminerande beteende gentemot övriga aktörer på naturgasmarknaden. I 10 a § finns en särskild regel om att även ett samriskföretag ska upprätta en övervakningsplan, under förutsättning bland annat att det bland de företag som har bildat samriskföretaget finns en transmissionsnätsoperatör som ingår i samma koncern som ett företag som bedriver produktion av eller handel med naturgas.

I 3 kap. 12 § naturgaslagen sägs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en transmissionsnätsoperatör att offentliggöra information som har betydelse för naturgasmarknadens funktion.

I 4 kap. 5 § naturgaslagen stadgas en skyldighet för den som innehar en transmissionsledning för överföring av naturgas, att på skäliga villkor lagra naturgas för annans räkning.

Enligt 2 kap. 1 § lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag får en transmissionsnätsoperatör i princip inte bedriva överföring av naturgas i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar utan certifiering enligt lagen i fråga. Detta gäller enligt samma paragraf inte högtrycksledningar som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas.

En ändring av gränsdragningen mellan verksamheterna transmission respektive distribution av naturgas skulle inte ändra tillämpningen av dessa regler i sak. Avgränsningen avgör endast vem som är att anse som en transmissionsnätsoperatör, och som därmed träffas av de regler som gäller särskilt för transmissionsnätsoperatörer. En ändring av avgränsningen kan därmed öka eller minska den krets av subjekt som träffas av dessa regler. I praktiken torde det vara klart att det med nuvarande ägarstruktur på naturgasmarknaden är Swedegas som är transmissionsnätsoperatör, både i dagsläget och efter en eventuell ändring av avgränsningen mellan transmission och distribution. Det är alltså Swedegas som träffas av de ovan beskrivna reglerna. En ändring av avgränsningen ändrar inte på detta.

Det finns emellertid två regler i naturgaslagen vars tillämpning på ett mer betydande sätt kan påverkas av en ändring av avgränsningen mellan transmission respektive distribution. Enligt regeln om särredovisning ska transmission och

distribution redovisas var för sig.⁵⁰ Vidare gäller att en intäktsram ska tas fram var för sig för transmission respektive distribution.⁵¹ Se ovan avsnitt 2.2.2 *Särredovisning av naturgasverksamheter*. Avgränsningen mellan transmission och distribution kan därför påverka hur en given ledning ska redovisas samt vilken intäktsram den ska läggas till.

Det kan dock konstateras att inga av de nu berörda reglerna har någon inverkan på vem som ska genomföra en anslutning. Skyldigheten att på skäliga villkor ansluta andra naturgasledningar samt lagringsanläggningar och förgasningsanläggningar gäller för *den som innehar en naturgasledning*.⁵² Anslutningsskyldigheten är alltså helt oberoende av om verksamheten är att anse som transmission eller distribution.

Överlappande roller

Det finns inga hinder enligt den nuvarande lagstiftningen mot att en och samma aktör kan utöva både transmission och distribution av naturgas. Några sådana begränsningar förefaller inte heller ha varit avsedda att finnas.

I naturgaslagen finns regler, vilka härstammar från gasmarknadsdirektivet, om att transmission och distribution ska redovisas separat. I naturgaslagen sägs därtill att transmission och distribution ska ha separata intäktsramar. Se avsnitt 2.2.2 *Särredovisning av naturgasverksamheter*. Detta innebär att transmission och distribution kan bedrivas i samma bolag – annars skulle dessa regler inte behövas.

Vidare framgår av 2 kap. 1 § lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag att en transmissionsnätsoperatör inte får bedriva överföring av naturgas i en högtrycksledning eller ett nät som i huvudsak består av högtrycksledningar utan certifiering enligt lagen i fråga. Detta gäller enligt samma paragraf inte högtrycksledningar som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas. Motsatsvis kan man utläsa av denna bestämmelse att det har avsetts att transmissionsnätsoperatörer får bedriva lokal distribution av naturgas – annars skulle undantaget för högtrycksledningar som används i samband med lokal distribution av naturgas inte behövas.⁵³

Sammanfattning i fråga om avgränsningen

Någon åtskillnad mellan rollerna för transmissions- respektive distributionsnätsoperatörer, i den meningen att någon som utövar den ena verksamheten inte också får utöva den andra, finns inte och har aldrig varit avsedd. Det är därför inte av det skälet påkallat att förtydliga eller förändra gränserna mellan verksamheterna. Vidare skulle inte en ändring av avgränsningen mellan transmissionsnäts- respektive distributionsnätsverksamhet påverka vem som får genomföra en anslutning av en kund, utan endast inverka på redovisning

---

⁵⁰ 3 kap. 3 § naturgaslagen

⁵¹ 6 kap. 6 § naturgaslagen. Särskild intäktsram ska därtill tas fram för lagring i lagringsanläggning samt drift av förgasningsanläggning.

⁵² 3 kap. 5 § naturgaslagen

⁵³ Man kan i sammanhanget förvisso fråga sig om en transmissionsnätsoperatör är en transmissionsnätsoperatör om den inte är certifierad. Transmissionsnätsoperatör är den som bedriver transmission (1 kap. 7 a § naturgaslagen), oavsett om detta är tillåtligt eller ej. Det kan tänkas situationer där ett naturgasföretag förlorar sin certifiering och därmed sin rätt att fortsätta bedriva transmission – enligt den ovan beskrivna regeln påverkar detta då inte naturgasföretagets rätt att fortsätta bedriva distribution.

och intäktsramar för en transmissionsnätsoperatör som bygger ett distributionsnät. Det finns därför ingen anledning att förändra denna avgränsning.

Frågan om avgränsningen mellan transmission och distribution tycks alltså inte ha någon inverkan på de farhågor som E.ON har framfört till regeringen och som utgör utgångspunkten för uppdraget.

3.3.2 Förbud mot direktanslutningar

Det är svårt att genomdriva ett förbud mot direktanslutningar i praktiken. Eftersom det inte finns något som hindrar att transmissionsnätsoperatören även bedriver distribution, kan transmissionsnätsoperatören kringgå förbudet genom att bygga upp ett mindre distributionsnät och ansluta kunder till detta.

3.3.3 Detta kan motverkas genom att transmissionsnätsoperatören förbjuds att bedriva distributionsverksamhet. Det förefaller emellertid inte finnas några bärande skäl för att införa en sådan begränsning. Som framgår ovan i avsnitt 3.3.1 *Avgränsningen mellan transmission respektive distribution* är både naturgaslagen och gasmarknadsdirektivet dessutom utformade utifrån förutsättningen att transmissions- och distributionsverksamhet kan utföras av ett och samma företag. Som Ei kunnat konstatera ovan finns heller ingen egentlig konkurrenssituation, som skulle kunna motivera en sådan reglering. Ett förbud mot direktanslutningar riskerar vidare få till effekt att vissa potentiella kunder inte alls kommer att kunna ansluta till naturgasnätet. Områdeskoncession

Regeringen har redan i prop. 2012/13:85 gjort bedömningen att områdeskoncession inte ska införas. Ei anser inte heller att de nu anförda resonemangen på något sätt talar för att göra en annan bedömning.

Som framgår av analysen ovan framstår införandet av områdeskoncession förmodligen som det enda möjliga alternativet för att adressera ett hypotetiskt framtida problem om många stora kunder väljer att ansluta sig direkt till transmissionsnätet trots att distributionsnätet i det enskilda fallet kan utgöra ett realistiskt alternativ.

3.4 Ei ser inga behov av åtgärder

Dagens system fungerar tillfredsställande och de befarade problemen förefaller inte ha uppstått i praktiken. Detta gäller såväl risken för parallella nät som risken för en stor mängd direktanslutningar. Ei föreslår därför inga åtgärder.

De identifierade åtgärderna, att ändra avgränsningen mellan verksamheterna transmission och distribution avseende naturgas eller att förbjuda naturgaskunder att ansluta direkt till transmissionsnätet, framstår inte heller som motiverade och verkningsfulla för att komma till rätta med de möjliga problemen. Om det i framtiden ändå anses angeläget att genomföra åtgärder bör därför införandet av områdeskoncession övervägas.

4 Referenser

Statstryck

Prop. 1977/78:86 med förslag till lag om vissa rörledningar m.m.

Prop. 1993/94:162 – Handel med el i konkurrens

Prop. 1996/97:136 – Ny ellag

Prop. 1999/2000:72 – Ny naturgaslag

Prop. 2004/05:62 – Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.

Prop. 2005/06:158 – Åtgärder för att stärka kundernas ställning på energimarknaden, m.m.

Prop. 2010/11:70 – Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Prop. 2011/12:77 – Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas – vissa genomförandeåtgärder

Prop. 2012/13:85 – Naturgasfrågor

SOU 2004:129 – El- och naturgasmarknaderna – Energimarknader i utveckling

SOU 2009:48 – Koncessioner för el- och gasnät

SOU 2010:30 – Tredje inre marknadspaketet för el och naturgas

Författningar

Svenska rättsakter

Författning	Benämning i rapporten
Lagen (1978:160) om vissa rörledningar	Rörledningslagen
Naturgaslag (2000:599)	Gamla naturgaslagen
Naturgaslag (2005:403)	Naturgaslagen
Lagen (2011:711) om certifiering av vissa naturgasföretag	

Europarättsliga rättsakter

Rättsakt	Kortnamn
Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre	Gasmarknadsdirektivet

marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG	
--	--

Förkortningar

MR-station	Mät- och reglerstation. En MR-station utgör gränspunkten mellan transmissions- och distributionsnät för naturgas. I MR-stationen mäts den mängd naturgas som förs över till distributionsnätet, och trycket sänks från transmissionstryck till distributionstryck.
------------	--

